

Forrás- *vidék*

Szerelmes földrajz

Bukta Imre képzőművész Mezőszemerén született, ma is ott él és alkot. Az egyetlen olyan magyar képzőművész, aki a velencei biennálén háromszor is képviselte Magyarországot. A Magyar Művészeti Akadémia tagja, a Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakán osztályvezető mester. A Mezőszemerei Civil Egyesület alapító elnöke.

Fotó: Dala István

A Bükk és a Tisza között terül el Mezőszemere, ahol születésemtől kezdve élek, kisebb-nagyobb megszakításokkal. Szerelmes vagyok ebbe a vidékbe! Nincs különösebb turisztikai látványossága, számomra mégis nagyon-nagyon izgalmas művészeti is. Olyan élményeket és benyomásokat „rejt”, amik inspirálnak engem.

Három híd is van a patak fölött. Az egyik különösen kedves nekem, mert azon jártam iskolába gyerekkoromban. De a kis patak is különleges, három neve is van, itt például Rima patak. Őseim, a Bukták a Felvidékről származnak, és utánaéztem, hogy a „rima” gyorsfolyású patakot jelent szlovákul. Később mint Eger-patak folyik bele a Tisza-tóba. Gyakorlatilag ebben a patakban éltünk. A szomszédos telepen élő cigánygyerekekkel együtt halásztunk, pecáztunk, fürödtünk, rekesztettünk. A híd stratégiai pont is volt. Nekünk újtelepieknek komoly csatát kellett vívniuk, hogy átjussunk a túloldal-

A gyermekkor kedves színtere, a Rima patak („Gyakorlatilag ebben éltünk...”)

ra, ahol pedig valamikor a téglave-rő volt. A kubikgödörökben kendert áztattak. Majdnem minden háznál volt szövőszék. A parasztok lejárta a patakhoz, szekerestül beleálltak, és ott mosták meg a lovaikat. Volt egy tervem, mindig vannak falumentő terveim, hogy öbölszerűen ki kel-lene szélesíteni a patak medrét, így meg lehetne szűrni az Egerből ér-kező, tisztított szennyvizet, amely e patakkal folyik bele a Tiszába. De hát ez csak egy álom...

A Gárdonyi utcában lévő porta-helyet, amire a szülői ház épült az ötvenes években, édesapám kapta kárpótlásul. Mint levétét elkapták a ruszlik, felrakták egy szerelvényre, és meg sem álltak vele a csecsenföldi Groznijig. Négy és fél évig volt ott hadifogoly. Amikor hazajött, akkor kapta ezt a kétezer négyzetméteres telket. Erre építkezhetett. Én már ebbe a házba születtem a bábá néni segítségével, akárcsak az öcsém. Jól emlékszem, négyéves voltam, amikor édesanyám a karjában tartott a test-

véremmel, közben pedig remegett a föld a Budapest elfoglalására vonuló orosz tankok alatt. Beégett élmény ez is.

A szülői ház vályogtéglaából épült, silány nyílászárókkal. Napraforgó-kóróból készítettünk magasugró léceket, a frissen felásott föld volt a „ponyva”, amire estünk. Jó szórakozás volt az is. Ez a vidék, az Újtelep volt a miénk. A másik részre, a Benntelekre át se mehettünk, az ottani kölkök nem engedték. Mint ahogyan a patak is fel volt osztva gyerekkoromban. A saját részünkön halászhattunk. Dungattunk. Bele-tettünk a vízbe egy kosarat, valaki megmozgatta a bokrokat és gyönyörű domolykókat fogtunk. De följebb nem mehettünk a patakon, az a terület már a cigányoké volt.

Arra is jól emlékszem, hogy a szüleim kihozták az udvarra a te-lepes rádiót, és Szepesit hallgatták, miközben mi játszottunk. Ilyenkor az egész utca összejött. Akárcsak kucoricafosztáskor. Az asszonyok ka-

HOLLÓS LÁSZLÓ
újságíró

lákában fosztottak, és közben valódi felvidéki népdalokat énekeltek. Mi pedig fejeseket ugráltunk a fosztásba, és élveztük, hogy sokáig fent lehetett maradni. Hála Istennek, rengeteg kedves élmény él az emberben.

Kivonulás a természetbe

A szülői háztól pár száz méterre terül el a mező, a határ, ahol rengeteget csatangoltunk. Ez volt a szabadság területe. A közelben lévő sóderbányát Kakas Boldizsár, vagyis a sokdoptriás szemüvegű Kakas Bógyi bácsi ásta teljesen egyedül. Szépen, komótosan. Ez volt a falu kavicsbányája. Aztán egyszer csak jött egy nagy markológép, és egy nap alatt kiásta, lerombolta az egészet. Azóta van itt ez a nagy gödör, közepén egy forrással, az táplálja a benne lévő vizet. Amilyen kicsi ez a gödör, olyan nagy halak, például harminc-negyven kilós harcsák is vannak benne.

1849. március elsején nagy csata volt a környéken az osztrák hadsereg és a magyar huszárok között. Az osztrákok Mezőszemerén, akkor még Borsodszemerén ágyazták be magukat, a huszárok Egerlövő felől jöttek Egerfarmosra, ők ott sorakoztak fel. Hatalmas ágyúharc volt, rengeteg áldozattal. A magyar sereget vezető Máriási János száznegyvenkilenc halottról számolt be. Szóval ez egy nevezetes hely. Legalábbis én ide képzelem el ezt a csatát.

Ez a nagy mezőség számomra valóban, mint motívum szerepel, még a mai napig is. Beleégett ez is az emlékezetembe. A hetvenes években repceföld volt itt, és én mint ifjú, húsz év körüli művész kivonultam ide, a természetbe. Kihoztam a vaságyamat, egy kávéfőzőt, hogy a komfort is meglegyen, és itt laktam egy macskával három napig.

A „Jegesnél” lévő forrás jelképezi a Mezőszemere alatt rejtőzködő hatalmas vízkincset. A település kútjait a hatvanas évek elején fúrta egy brigád.

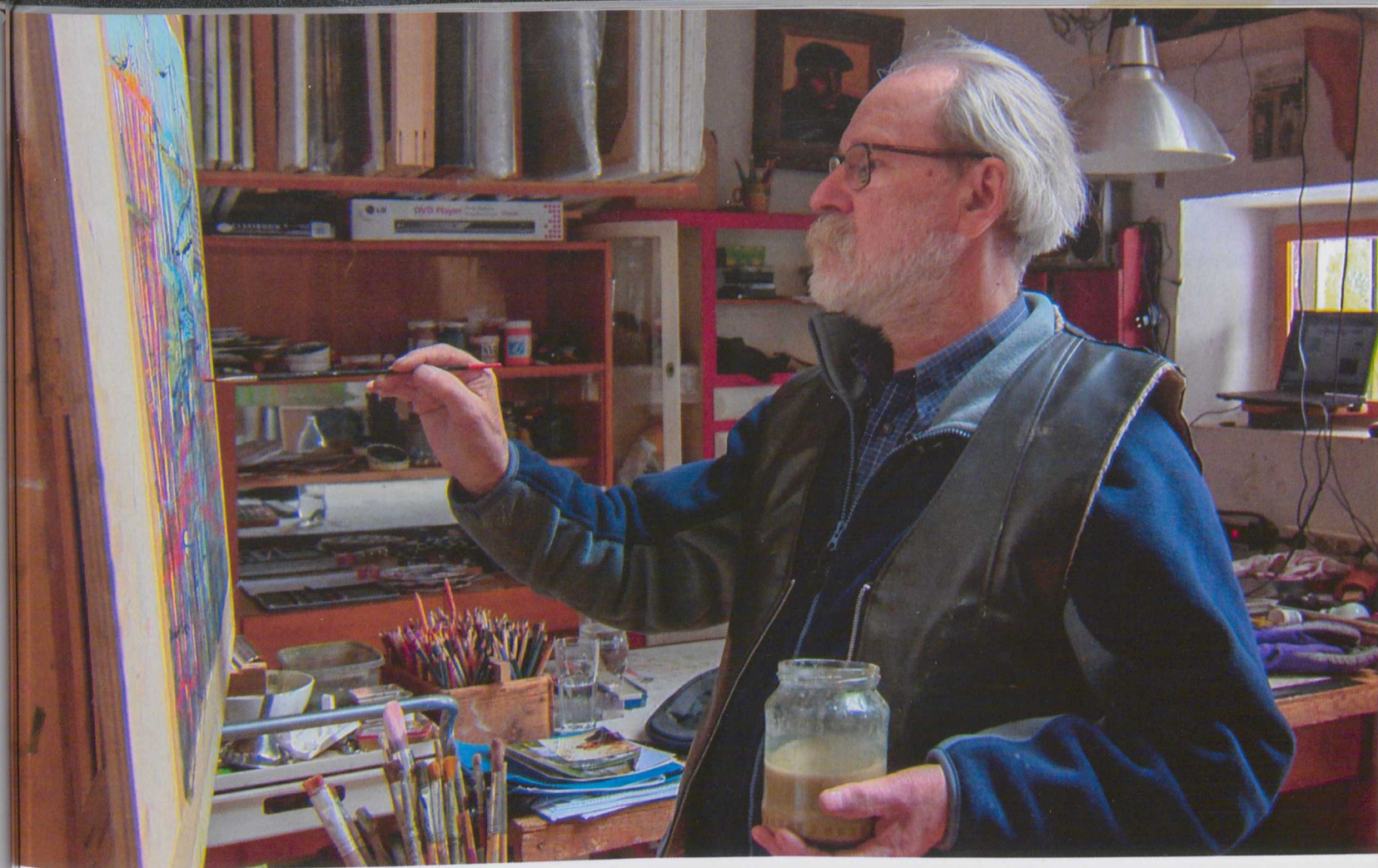
Egy zseniális agrármérnök fedezte fel a Bükk aljáról érkező források táplálta, alattunk húzódó óriási vízlencsét, és becsövezte a mezőszemerei termőföldeket és legelőket. Ezek a kiváló, ásványvíz-minőségű kutak a hetvenes évek végén valamiért feleslegessé váltak, tovább már nem hasznosították azokat. Pedig egyszer még biztosan eljön majd az idő, amikor e kutakra nagy szükség lesz. Végeztem egy számítást: most csak ebből az egy kútból naponta huszonnégyezer liter forrásvíz folyik el a semmibe, megy veszendőbe. Ahelyett, hogy hasznosítanánk.

Tóth Géza halála

Néhány évvel ezelőtt a közeli Prónai erdőben még költött a fekete gólya. Aztán a fészek leborult, a Bükki Nemzeti Park munkatársai építettek egy műfészket. Mivel abban az időszakban kevés volt a víz, a gólya nem talált elegendő táplálékot, és elhagyta a területet. De legalább

A mezőszemerei otthon:
Bukta Imre háza

A műterem a felújított istállóban

két éven át sikeres volt a költés, és erre büszkék lehetünk. Mint ahogyan arra is, hogy e meglehetősen semleges vidéknek milyen sok természeti értéke van. A Prónai erdő a környék legnagyobb összefüggő erdeje, amely két „világ” határán fekszik, a hegyvidék és az Alföld találkozásánál. Növényzeti szempontból talán a legnagyobb értéke a magyar zergevirág, amelynek mintegy százötves állománya lelhető itt fel. Aztán nagy izgalomban tartotta a falut, hogy megjelent az aranysakál, régi nevén nádi farkas. Vadgazdálkodási szempontból nem feltétlenül előnyös ez, hiszen őzgidákat is zsákmányol.

Ferenc Attila vezetésével tavaly sikerült „elcsípnünk” a fülemülék éjszakáját ebben az erdőben. A természetvédelmi őr az egyesületünk motorja, ráneveli a falubelieket a természet szeretetére és védelmére. Érdekes, hogy a polgármesteri hivatal melletti fenyőfán olykor negyven-ötven fülesbagoly is „napalozik”. Éjszakánként innen indulnak vadászni a határba, nappal pedig a fákon üldögélve próbálják túlélni

a telet. Vízben bővelkedő években, amikor a fekete gólya is költött, a mocsaras foltokban sok különleges parti madárral is találkozhatunk: gólyatöccsel, partfutóval, kislilével.

Sajnos előregedett a település, az emberek nem művelik a kerteket. Nádasok, bozótosok jönnek létre, amelyekben megbújnak a különböző ragadozók. Gyakran látni a faluban rókát, nyestet, görényt. Tavaly hét tyúkomat ölte meg valami. Volt egy gyönyörű, hatalmas kakasunk, a Tóth Géza, hát azt is elpusztította a görény. Táplálékszegényebb években, ha kevés a pocok meg az egér, a menyétfélék is ráfanyalodnak az emberlakta helyekre. Nagyobb kockázatot vállalnak, de nekik is muszáj enni valamit.

Mezőszemere egyik új büszkesége az a park, amely pályázati támogatásból és lakossági összefogással jött létre. Valamikor itt focipálya volt, később sitt-telep lett, hatalmas betontömbökkel és mindenféle építési törmelékkel. Kormányzati támogatásból egy 56-os emlékművet is készíttettem ide. Október 23-án

Mezőszemeréről több teherautónyi élelmiszert küldtek a budapesti forradalmároknak. Már csak emiatt is indokolt volt ennek az emlékműnek a felállítás. De a legbüszkébbek mégis arra vagyunk, hogy sikerült bebizonyítani: igenis létezik még összefogás, szolidaritás.

Medence a semmi közepén

Egerlövő határában, szinte a semmi közepén van egy medence és egy hőforrás, amelynek vizében jó húsz évvel ezelőtt még bárki megmerítkézhetett. A hetvenes évek elején a nővérem Egerlövön kapott először állást mint tanító, és én gyakran meglátogattam. Az utam erre vezetett. Kemény tél volt, én pedig fürödtem a negyvenfokos gyógyvízben, egyedül. Hihetetlen meditatív élmény volt! Olykor nagyapám is kibotorkált ide, órákon át áztatta magát a medencében, és utána szinte repült hazafelé, olyan jól érezte magát. Aztán persze jöttünk ide lányokkal is, csapatostul. Milyen jó

lenne most is itt üldögelni ebben a medencében! A kilencvenes években egy egerlövői disszidens, akkor ugye így nevezték, megvásárolta a területet, és létrehozott itt egy földi paradicsomot. Gazdálkodott. Akkor szilvák voltak a fákon, akár az almák. De a káposztái is óriásiak voltak. Na persze gyógyvízzel locsolt! Aztán megszűnt a gazdaság, a medence is pusztulóban, a gyógyvíz meg elfolyik a semmibe. Remélem, egyszer még beleülhetek.

Bernáth(y) Sándor barátommal, aki sajnos azóta már meghalt, gyakran elgyalogoltunk a Mezőszemerétől tizenhét kilométerre lévő Tiszatóhoz. Persze akkoriban, amikor felfedeztük magunknak a Tiszát, a tó még nem létezett. Különböző akciókat szerveztünk, amelyekről fotók készültek. Például Sanyi 1975-ben készített egy fotót, amely „öröm-akciómat” örökíti meg. Meztelenül állok egy fa tetején, amit azért tehettem meg, mert a fűzfát olyan sűrűn benőtte a vadszőlő, hogy nyugodtan ráállhattam. Az akció csúcspontja az volt, amikor a fa tetejéről belevetettem magam a folyóba. Valósággal beleugrottam a természetbe. A Tiszapartján kis kunyhót építettünk füzesabonyi és mezőkövesdi barátainkkal. Gyakran laktam e kunyhóban. Raktáros voltam ugyan a füzesabonyi állami gazdaságban, de igyekeztem minél több időt a Tiszán tölteni. Ez volt a tanulás időszakom. Fatanulmányokat festettem, lányokról akképeket rajzoltam. Imádtam a Tiszát! Amikor dolgozni kellett mennem, a kunyhóban hagytam mindent: rajztáblát, festéket, pecabotot. Nem nyúlt hozzá senki. A halász is itt tárolta a varsáját. Akkor még voltak halászok. Aztán amikor találkoztunk, mindig adott néhány kiló halat. Abból bográcsoltunk.

Számunkra a Tisza-tó létrehozása merénylet volt az imádott természet ellen. Most már teljesen más világ van, gazdag madárvilággal, a természet „belakta” a tavat, de akkoriban nem tetszett nekünk a dolog.

Mezőszemere egyik új büszkesége a park, az 1956-os emléklével (Bukta Imre alkotása). Bukta Imre és Szurcsik József képzőművészek

Ki is találtunk különböző akciókat. Például megszerveztük, hogy olyan formákat vágunk ki a favágókkal, amelyek fentről, egy helikopterből majd jól láthatóak lesznek. Minden elő volt készítve, még a helikopter is, amikor kiderült, hogy Kádár János a közeli kastély ablakából szokott vadkacsákra lövöldözni. Persze kirúgtak bennünket, nem mehettünk ide többet.

Mostanában gyakran járok horgászni a Tiszatóra. Van egy csónakom, bevezek a tó közepére, és gyönyörködöm a hihetetlenül gazdag madárvilágban. A performansz most a horgászatban testesül meg. Ezen a környéken legalábbis. Régen sok grafikát és rézkarcot készítettem ezekről az irtásokról. Szerettem ezt a világot.

Mezőgazdasági művészet

A kilencvenes években keveredtem vissza Szentendréről Mezőszemerére. A szülői házban kötöttem ki, és eleinte mezőgazdasági tevékenységet folytattam, terápiais célból. Még

lenmagot is ültettem, hogy majd művészlajtat fogok gyártani. Persze ebből nem lett semmi. A kétezres évek elején műteremhez jutottam a falu közepén, a régi iskolában, ahová annak idején még én is jártam. Az iskolából később faluház lett, hála Istennek, én pedig feleségemmel, Kónya Rékával beköltöztem egy régi házba. Nem bontottam le az istállót, inkább nagy pénzért felújítottam. Nagykáta környékéről hozattam a nádat. Most ez a műtermem.

Az én művészetem mezőgazdasági művészet, ami egy vizuális képzőművészeti termék megnevezése. Én találtam ki. Amikor fiatal voltam, a hetvenes években, már akkor is vidéken éltem, már akkor is a vidékiség motívumait dolgoztam fel, de nagyon sajátos stílusban. Például a tájat szálkás, vonalkás módon képzeltem el. Absztrakciót hajtottam végre a papíron és a vásznon. Mindezt összekötöttem különféle művészeti akciókkal. Megpróbáltam magam úgy kifejezni, hogy közben bevontam a környezetemet. Igazából nem mindig ment át az üzenetem, például nyugaton nem nagyon értették.

Fontos leszögezni, hogy képzőművészeti indulásom autodidaktaként történt. Különböző munkahelyeken dolgoztam, és közben kellett képeznem magam. E kettős tevékenység arra ösztönzött, hogy mindig ugrásra készen kellett állnom, hogy megéljek valamiből. A képzőművészetet is „több lábon állva” képzeltem el: például mindenféle grafikai technikát elsajátítottam. A célom mindig is az volt, hogy valahogy kifejezzem magam. Olyan eszközzel, ami az adott gondolatnak a legmegfelelőbb.

Jól érzem magam Mezőszemerén. Egyre jobban. Föl kellett tennem magamnak a kérdést: mit keresek én itt? Hiszen élhetnék Budapesten, nyugaton vagy bárhol a világban. Rájöttem arra, hogy a vidéki létből én szellemi értelemben hasznot tudok húzni. Mert ez csak akkor mű-

ködik hitelesen, ha ezt a levegőt szívom. Amikor hazajöttem Mezőszemerére, Kónya Rékával összedugtuk a fejünket, hogy mit is lehetne itt csinálni. Réka erdélyi, sepsiszentgyörgyi, tehát városi lány. En meg ugye falusi vagyok. És akkor kitaláltuk, hogy hivatalosan is legyen egy civil egyesület, ahová összetoborozhatjuk a tenni akaró falubelieket. Kezdtük a szemétszedéssel, a faluszépítéssel, aztán komolyabb dolgok is adódtak. 1848-as emlékművet állítottunk, szobor született a falu közepén, van büszkeségpontunk. Mindig töröm a fejem, hogyan lehetne segíteni, felendíteni a települést. Építettem egy mini cséplőgépet, amellyel azokban a kis kertekben is lehet gabonát aratni, csépelni, ahová nem tud bemenni a kombájn. Kitaláltam, hogy hozunk létre egy olyan kis madárkertet, amelyben bemutatathatjuk a világ ér-

dekesebb tyúkjait és kakasait. Nincs ilyen Közép-Európában. A makettet már el is készítettem.

Stratégiaileg nagyon jó helyen fekszik Mezőszemeré: közel van a Bükk, a Tisza-tó, könnyen elérhető Miskolc vagy éppen Budapest. Szeretem ezt a helyet, de valahogy nem tudjuk kihasználni az adottságait. Hát én ezen fáradozom. Ezt a levegőt szeretem, ami körülvesz. Sétálgatok a faluban, szemlélődöm, fotóztatok, filmezgetek. És gyűjtöm a motívumokat, amik nagyon egyszerűek. És a saját művészeti eszköztárammal igyekszem színesíteni tenni ezeket az élményeket. Ezt a tájat egészen sajátosan látom, olyan dolgokat igyekszem észrevenni, amiket esetleg más nem. Olyan vagyok inkább, mint egy sejtből. Egyre mélyebbre árok, és egyre inkább feltáruul egy különös, érdekes világ. ■

A Tisza-tó partján Szurcsik József képzőművésszel

